

การจัดการสถานะความยากจนของเกษตรกรชาวนา
อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี*
POVERTY MANAGEMENT OF FARMERS: A CASE STUDY OF
MUANG DISTRICT SUPHANBURI PROVINCE

ชำนาญ ทรงสิทธิกุล

Chamnan songsittikul

วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวัน จังหวัดนครราชสีมา

Phanomwan Technology College Nakhon Ratchasima Province, Thailand

E-mail: songsittikul@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกรชาวนา 2) ศึกษาองค์ประกอบที่เป็นปัญหาความยากจนของเกษตรกรชาวนา และ 3) เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรชาวนา โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบคำถามสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมถึงกระบวนการการทำนาของเกษตรกรชาวนา โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1) คณะผู้บริหารหรือผู้แทนเกษตรกรอำเภอเมืองสุพรรณบุรี โครงการชลประทาน และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งสิ้น 10 คน กลุ่มที่ 2) คณะผู้บริหารเกษตรตำบลทั้ง 20 ตำบล ตำบล ละ 1 คน และกลุ่มที่ 3) เกษตรกรชาวนาทั้ง 20 ตำบล ตำบล ละ 1 คน รวมทั้งหมด 50 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า โดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากการวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีที่แตกต่างกันและนำมาพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่เช่นการนำข้อมูลประเด็นเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกรชาวนา ซึ่งปัญหาการทำนาของเกษตรกรชาวนาที่ไม่เหมือนกันทั้งด้านความคิด การศึกษา และองค์ความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งอาจนำไปสู่ข้อจำกัดในการทำนาของเกษตรกรชาวนา 2) ด้านองค์ประกอบที่เป็นปัญหาความยากจนของเกษตรกรชาวนา คือปัญหาพื้นที่ทำกินไม่ใช้กรรมสิทธิ์ของเกษตรกรชาวนา อยู่นอกเขตชลประทาน เกษตรกรชาวนาขาดองค์ความรู้ที่แท้จริงในการทำนา ขาดแหล่งน้ำช่วยเหลือในการเพาะปลูก และ 3) แนวทางที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาความยากจน เกษตร

* Received 24 April 2021; Revised 14 May 2021; Accepted 2 June 2021

ตำบล เกษตรอำเภอ รวมทั้งเกษตรกรชาวนา ต้องร่วมมือกันสร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับการทำ
นาคูวิถีใหม่ (New normal) ที่จะช่วยลดต้นทุนในการดำเนินการ

คำสำคัญ: การจัดการ สภาวะความยากจน เกษตรกรชาวนา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the operating conditions of peasant farmers, 2) to study the components of the problem of poverty of peasants, and 3) to propose guidelines for solving the poverty problems of peasant farmers. This research is a qualitative research. Use the in-depth interview question form. Non-Participatory Observation of Farmer's Farming Process The researcher has defined three groups of key informants as follows: Group 1) Management committee or representatives of Muang Suphan Buri district agriculture. The Irrigation Project and the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, totaling 10 people, Group 2) Agriculture administrators in all 20 sub-districts, 1 person in each sub-district, and Group 3) farmers in all 20 sub-districts, 1 person in each sub-district, a total of 50 people, and analyzed the data. How to check a triangle By comparing the data obtained from different data collection methods and taking into account whether the data is consistent or not, eg bringing the same information. The results of the research were as follows: 1) The conditions of the farmer's activities which the problems of farming of peasants who are not the same in terms of ideas, education and new knowledge, which may lead to limitations in farming of farmers; 2) the component that is the problem of poverty of peasant farmers is the problem of arable land not owned by farmers outside the irrigation area Farmers lack the real knowledge of farming. lack of water sources to assist in cultivation; and 3) new knowledge-based approaches to solving poverty problems in sub-district agriculture, district agriculture, and peasant farmers. We need to work together to create a new body of knowledge for farming in a new way (New normal) that will reduce operating costs.

Keywords: Management Poverty Farmer Muang District Suphanburi Province

บทนำ

ประเทศไทยขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศที่มีการปลูกข้าวมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเมล็ดข้าวที่พบมีลักษณะคล้ายข้าวที่ปลูกในชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ อายุราว 3500-3000 ปีก่อนคริสต์ศักราช ได้แก่รอยแกลบซึ่งได้จากข้าวใช้เป็นส่วนผสมของดินในการปั้นภาชนะดินเผาที่โนนนกทา ตำบลบ้านโคก อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น เป็นหลักฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเก่าแก่ที่สุดคือประมาณ 3500 ปีก่อนคริสต์ศักราช (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2545) อาชีพเกษตรกรชาวนา เป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก ในอดีตเคยถูกยกย่องให้เป็นกระดูกสันหลังของชาติ โดยเป็นผู้ที่ผลิตอาหารเลี้ยงมวลมนุษยชาติมาอย่างยาวนาน แต่ปัจจุบันนี้พบว่า อาชีพเกษตรกรชาวนา ในเดือน สิงหาคม 2563 ระบุว่า ไทยมีจำนวนเกษตรกรจริง ๆ ในปี 2562 มีประมาณ 2507 ล้านคน ร้อยละ 3814 ของประชากร (กรมการข้าว, 2564) กลับมีจำนวนลดลง ความเหลื่อมล้ำ ด้านเศรษฐกิจเป็นความเหลื่อมล้ำที่ชัดเจนที่สุดในบรรดาความเหลื่อมล้ำทั้งหมด โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ นั่นคือ การส่งเสริมให้ประชาชนในระดับฐานรากมีโอกาสทางด้านเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น ซึ่งหมายถึง “การเข้าถึงบริการทางการเงิน” (Financial inclusion) แต่เหตุใดกลุ่มคน บางกลุ่มจึงไม่ได้รับบริการทางการเงินจากสถาบันการเงินทั่วไปได้ สิ่งนี้ต่างหาก ที่เป็นปัญหา ความยากจนนับเป็นปัญหาที่ทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญ เนื่องจากความยากจนมีโอกาสที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ตลอดจนปัญหาคุณภาพประชากรและการพัฒนาประเทศ สำหรับประเทศไทย รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างพยายามที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เป็นต้นมา (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2545)

การเวลาเปลี่ยนไปพัฒนาการของการทำเกษตรกรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตการทำนาเคยใช้วัว ควาย เป็นแรงงาน ในหนึ่งปีสามารถที่จะทำการเพาะปลูกได้เพียงหนึ่งครั้ง การเก็บเกี่ยวก็จะใช้แรงงานของคนเป็นส่วนใหญ่ เมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลง เครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ รถไถนา รถเกี่ยวข้าว เครื่องพ่นสารเคมี เข้ามามีบทบาททำงานแทนวัว ควาย และคนจนหมดสิ้น เมื่อขายข้าวกลับได้ราคาต่ำ ไม่คุ้มกับต้นทุนที่ลงไป ผลผลิตของชาวนาที่ไม่สามารถกำหนดราคาของสินค้าตนเองได้นั้น ทำให้เกษตรกรชาวนาบางรายต้องเปลี่ยนอาชีพ บางรายถึงกับต้องขายพื้นที่ทำกินเพื่อใช้หนี้ที่กู้มาเพื่อทำการเกษตร เยาวชนรุ่นหลังก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการแทนบรรพบุรุษต่อไปได้ ปัจจุบันเกษตรกรชาวนา ต้องลงทุนเป็นจำนวนมากในการทำนาแต่ละครั้ง ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ขาดความเท่าเทียมกัน สังคมทางดิ่งเป็นสังคมอ่อนแอ เพราะขาดการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำด้วยความเสมอภาคและภราดรภาพ เนื่องจากเป็นสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำ สัมพันธภาพทางดิ่งทำให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมาก เช่น การฉ้อโกง เฝืองาน ซ่อนข้อมูล นินทาว่าร้าย ขาดความเชื่อถือไว้วางใจกัน

สังคมทางดิ่งมีการเรียนรู้ค่อย เพราะคนมีอำนาจก็ใช้อำนาจโดยไม่เรียนรู้ คนไม่มีอำนาจก็ต้องทำตามคำสั่ง ไม่มีโอกาสคิดเองและเรียนรู้ สังคมทางดิ่งจึงมีคุณภาพและสมรรถนะต่ำ เป็นความเหลื่อมล้ำทางสังคม และปัจจัยของความเหลื่อมล้ำในข้ออื่นๆ มิติด้านสังคมที่เห็นกันอย่างชัดเจน ยกตัวอย่าง ประชาชนที่เป็นเกษตรกรชาวนา ที่ต้องรับผลในเรื่องของการกำหนดราคาผลผลิตของตนเอง จะเห็นว่าเกษตรกรผู้ผลิตพืชผลต่างๆ ข้าว อ้อย ยางพารา มันสำปะหลัง ทุกปี หรือทุกฤดูการจะต้องมีปัญหาเรื่อง การขายสินค้าในราคาถูก เพราะโดนกดราคาจากผู้รับซื้อ ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ผลิต แต่มีอำนาจในการกำหนดราคาสินค้าเหล่านั้น (กรุงเทพฯธุรกิจออนไลน์, 2562) สำหรับอำเภอเมืองสุพรรณบุรี เป็นหนึ่งใน 10 อำเภอ โดยศึกษาเกษตรกรชาวนาทั้ง 20 ตำบล ตำบล ละ 1 คน ของจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรชาวนา ตามข้อมูลจังหวัดที่มีผลผลิตข้าวมากที่สุด 10 ลำดับ พ.ศ. 2552 - 2554 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) โดยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกษตรกรชาวนา ที่มีประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรชาวนา เดิมตั้งอยู่ในเขตท้องที่ตำบลรั้วใหญ่ ทางฝั่งขวาของแม่น้ำท่าจีน มีชื่อเรียกว่า “แขวงศาลาสุพรรณบุรี” ต่อมาย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำท่าจีนในท้องที่ตำบลท่าพี่เลี้ยงและเปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอท่าพี่เลี้ยง” ต่อมา พ.ศ 2482 ทางราชการประกาศเปลี่ยนชื่อจากอำเภอท่าพี่เลี้ยงเป็น “อำเภอเมืองสุพรรณบุรี” ปัจจุบันที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่ถนนพระพันวษา ตำบลท่าพี่เลี้ยง แบ่งการปกครองเป็น 2 ส่วน คือ การปกครองส่วนภูมิภาคมี 20 ตำบล 124 หมู่บ้านและการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 22 แห่ง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี มีพื้นที่ 540917 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอดอนเจดีย์และอำเภอศรีประจันต์ ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทองและอำเภอผักไห่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอบางปลาม้า ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอหวัดอุ้มทอง คำขวัญอำเภอเมืองสุพรรณบุรีคือ “หลวงพ่อโตคู่บ้าน แหล่งตำนานขุนช้างขุนแผน ดินแดนพระผางสุพรรณ โบราณสถานวัดสนามชัย ไร่หว้าศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ลือเลื่องปลาสดดอนกายาน หอคอยบรรหารสง่า วังมัจฉาวัดพระนอน” (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2562)

โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เนื้อที่มีจำนวนมากกว่า 5 หมื่น ไร่พื้นที่ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ในแต่ละตำบลจะมีบริบทที่ไม่เหมือนกันแล้วแต่พื้นที่ ในบางตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองจะมีการทำสวน พืชผลต่างๆ เพิ่มเติม จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่เป็นอยู่ช้ำอู่น้ำ ทำนา เพื่อเลี้ยงมวลมนุษยทั้งประเทศตลอดจนเป็นสินค้าส่งออกในระดับต้นๆ ปัจจุบันการส่งข้าวเป็นสินค้าออกนั้นประเทศไทยต้องเสียอันดับให้กับต่างประเทศไปแล้ว นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (ช่วงปี 2504-2509) ที่มุ่งมั่นพัฒนาการเกษตรเพื่อหวังให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 12 (ช่วงปี 2560-2564) เป้าหมายก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง โดยเพิ่มเติมในด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการนำไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ต

เน็ตเข้ามาใช้ โดยเป็นการพัฒนาสังคมที่รุดหน้าอย่างเห็นได้ชัด แต่สิ่งสำคัญในการที่จะเพิ่มรายได้ของเกษตรกรชาวนาก็ยังไม่มีอะไรที่ดีขึ้น เกษตรกรชาวนาก็ยังพบกับความยากจนตลอดมา รายได้ไม่เพียงพอกับการใช้จ่าย ในการทำงาน ทำไร่ ทำสวน น้ำเป็นปัญหาสำคัญ เกษตรกรชาวนาขาดน้ำ ในบางพื้นที่ ขาดการดูแลจากภาครัฐ และท้องถิ่น ปล່อยให้เกษตรกรชาวนาจัดการกันเอง (สุชานุช พันธนิยะ, 2562)

บางแห่งพื้นที่ทำการเกษตรอยู่นอกระบบชลประทาน เกษตรกรชาวนาต้องดิ้นรนช่วยเหลือตัวเอง เกษตรกรชาวนาขาดองค์ความรู้ด้านการใช้สารเคมีต่างๆ ทำให้ต้องเสียเงินในการลงทุนซื้อที่มีราคาแพง แต่เมื่อผลผลิตออกมา กลับขายได้ราคาถูก บางรายขาดทุนเพราะเสียไปกับการใช้สารเคมี ที่น่าเป็นของนายทุน ขาดองค์ความรู้ทางการเกษตรที่แท้จริง จึงเป็นเหตุผลที่ไม่สามารถพัฒนาให้ทัดเทียมกับต่างประเทศได้ที่เกษตรกรชาวนาของต่างประเทศจะเป็นผู้ที่ร่ำรวยกว่าอาชีพอื่นๆ จากความสำคัญของปัญหา ความยากจนของประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกรชาวนาก็ยังประสบปัญหาความยากจนเหมือนเดิมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง (ศรุดา สมพอง, และคณะ, 2563) จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาว่ามีเหตุและผลใดที่เป็นปัญหาของเกษตรกรชาวนา จึงส่งผลให้ ระยะเวลาที่ผ่านมา ประชาชนที่เป็นเกษตรกรชาวนา ก็ยังรับผลกระทบของความยากจนตลอดมา ได้แก่ ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ศึกษาองค์ประกอบการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี และเสนอแนวทางที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา และเพื่อเสนอแนวทางที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา ซึ่งผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาและอธิบายสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่เกิด โดยวิธีรวบรวมข้อมูลและการ

วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลนำไปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ โดยมีระยะเวลาในการวิจัย 8 เดือน เริ่มต้น มกราคม 2563- ตุลาคม 2563

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คณะผู้บริหารหรือผู้แทนเกษตรอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวนาโดยตรง โดยมีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น พัฒนา และส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตพืชและธุรกิจเกษตรแก่เกษตรกรชาวนา ส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรชาวนา รวมกลุ่มเพื่อเป็นแหล่งรับและเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรแบบยั่งยืน คณะผู้บริหารหรือผู้แทน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีความเกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวนาอย่างมาก ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีหน้าที่ในการจัดหาเงินทุนจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาให้แก่เกษตรกรชาวนา คณะผู้บริหารหรือผู้แทนโครงการชลประทานสุพรรณบุรี โดยมีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาและบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกษตรกรชาวนาได้มีน้ำในการทำเกษตรอย่างทั่วถึง เกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวนาในท้องถิ่น เพราะเป็นผู้มีอำนาจในการจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำให้แก่เกษตรกรชาวนา รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 ทั้งสิ้น 10 คน กลุ่มที่ 2 คณะผู้บริหารเกษตรตำบลทั้ง 20 ตำบล ตำบล ละ 1 คน รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 ทั้งสิ้น 20 คน เป็นผู้ใกล้ชิดกับเกษตรกรชาวนา ให้ความรู้ ความเข้าใจ องค์ความรู้ในการทำนา และกลุ่มที่ 3 เกษตรกรชาวนาทั้ง 20 ตำบล ตำบล ละ 1 คน รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 3 ทั้งสิ้น 20 คน รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่ออธิบายสถานะความยากจนจากการทำนา เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ประเภทการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับเกษตรกรชาวนาที่ต้องตกอยู่ในสถานะความยากจน จะมีองค์ความรู้ใดที่จะเสนอแนะให้กับเกษตรกรชาวนา อำเภอเมืองสุพรรณบุรี การสังเกตการณ์ (Observation) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการที่จะได้ข้อมูลจากการกระทำของเกษตรกรชาวนาโดยตรง ดังนั้นจึงใช้รูปแบบการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในการรวบรวมข้อมูล ตัวผู้วิจัย ในการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวผู้วิจัยเองถือว่าเป็นเครื่องมือหลักที่สำคัญในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในทางการวิจัย และเครื่องบันทึกเสียงการบันทึกการสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรที่ทำนา หลายปัจจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการ สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) สำหรับ

ปัจจัยที่เป็นข้อมูลหลักในการที่จะสนับสนุนเกษตรกรชาวนา ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิชาการ บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อให้เทียบเคียงกับ วัตถุประสงค์ที่ต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปรผลข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แล้ว นำมาตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory triangulation) โดยใช้มุมมองของทฤษฎีที่ไม่เหมือนกันมาพิจารณาตีความข้อมูลชุดเดียวกันเช่นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปัญหาด้าน พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนอาจใช้ทฤษฎีที่ไม่เหมือนกันมาใช้เป็นแนวทางในการ วิเคราะห์ข้อมูลก็ได้ เพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบเหล่านั้นรวบรวมโดยแยกข้อมูลออกเป็น หมวดหมู่ว่าครอบคลุมกับความต้องการของงานวิจัยหรือไม่ จากนั้นวิเคราะห์และแปรผล แบบลดทอนข้อมูล โดยข้อมูลใดที่ไม่ต้องการก็ตัดออก ให้เหลือแต่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ วัตถุประสงค์ที่ต้องการของงานวิจัย (Creswell, J. W., 2013)

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการสถานะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำนาของเกษตรกรชาวนาที่ไม่เหมือนกัน ซึ่ง อาจนำไปสู่ข้อจำกัดในการทำนาของเกษตรกรชาวนา จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิง ลึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1 และวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบ พบว่า

“ต้นทุนการผลิตสูง ปัจจุบันชาวนาไทยมีค่าใช้จ่ายในการทำนาสูงมาก ได้แก่ ค่าเช่านา (บางส่วนยังต้องเช่านาทำ) ค่าไถที่นาและเตรียมดินสำหรับปลูกข้าว ค่าจ้างดำนาหรือหว่านข้าว ค่าปุ๋ยและค่าจ้างใส่ปุ๋ย ค่ากำจัดวัชพืชและแมลงศัตรูข้าว ค่าสูบน้ำเข้านา ค่าเก็บเกี่ยวข้าวและ ค่ามัดข้าว รวมทั้งค่าขนส่งข้าวไปขาย ในกรณีที่ต้องจ้างทั้งหมดจะยิ่งทำให้ต้นทุนสูงมาก และการขายข้าวได้ราคาต่ำกว่าต้นทุน ในขณะที่ต้นทุนการผลิตของชาวนาสูงมากแต่ราคาขายที่ขาย ตามราคาตลาดโลกหักด้วยกำไรของพ่อค้าคนกลางและค่าใช้จ่ายในการซื้อขายของพ่อค้าคน กลางทั้งหมด ราคาที่ถึงมือชาวนาจึงต่ำกว่าต้นทุนของชาวนา ผลก็คือชาวนาต้องขายข้าว ขาดทุนทุกฤดู ถ้าเป็นคนมีความรู้ทั่วไปคงทนขาดทุนได้ไม่เกิน 2-3 ครั้งก็คงถอดใจเลิกทำนา แต่สำหรับชาวนาไทยถึงแม้จะขาดทุนทุกฤดูก็ยังคงทำนาอยู่เพราะไม่รู้จะไปทำอะไร ในอนาคต ถ้าชาวนามีความรู้และมีทางเลือกอื่นคงไม่มีใครเลือกขาดทุนซ้ำซากอยู่ทุกปีแบบนี้ ชาวนาที่ ยากจนเป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอของสังคม ไม่มีประเทศไหนแก้ไขความยากจนของชาวนาได้โดยให้ ชาวนาช่วยตัวเองแบบต่างคนต่างอยู่แบบที่รัฐบาลไทยทำมาโดยตลอด ความจริงเรื่องนี้รัฐบาลก็ รู้ถึงกับจัดตั้งกรมส่งเสริมสหกรณ์มาดูแล เพื่อให้ชาวนารวมตัวกันเป็นสหกรณ์จะได้มีความ

เข้มแข็ง ซึ่งสหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่นมีความเข้มแข็งมากและทำให้เกษตรกรญี่ปุ่นเล็ก ยากจน แล้วทำไมสหกรณ์การเกษตรของไทยส่วนใหญ่จึงไม่ประสบความสำเร็จ ” (ผู้ให้ข้อมูล สำคัญกลุ่มที่ 1, 2563)

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ พื้นที่ทำการเกษตรที่ทำนา ของอำเภอเมืองสุพรรณบุรีใน พื้นที่ของแต่ละตำบลนั้นที่ไม่เหมือนกัน บางตำบลพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง ในช่วงที่มีฝนตก ซึ่งในพื้นที่ราบลุ่มนั้นระบบชลประทานจะเข้าไม่ถึง ซึ่งจะสร้างปัญหาให้กับ เกษตรกรชาวนาในการทำนาเป็นอย่างมากในช่วงที่ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล จากการลงพื้นที่ สังกัดการแบบไม่มีส่วนร่วมทำให้ ดังนั้นแล้ว เกษตรกรชาวนาต้องดิ้นรนเพื่อที่จะจัดหาแหล่ง น้ำนำมาเพื่อให้สามารถทำนาได้ ถ้าไม่สามารถหาแหล่งน้ำได้ก็จำเป็นที่จะต้องรอน้ำจาก ธรรมชาติ ซึ่งสภาพพื้นที่ต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะส่งผลให้เกษตรกรชาวนาจะ สามารถทำนาได้ดีมีคุณภาพหรือไม่ การทำนาโดยการเช่าเครื่องจักรดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายสูง มี ต้นทุนขึ้นลงตามอัตราดอกเบี้ยและราคาน้ำมันเชื้อเพลิง ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อน บ้านอย่างพม่า เวียดนาม เขมร ลาว ได้ เพราะประเทศเหล่านี้ระดับการพัฒนาต่ำกว่า ประเทศไทย ค่าจ้างแรงงานยังมีราคาถูก ประเทศไทยไม่สามารถผลิตข้าวนาปรังคุณภาพต่ำ แข่งขันได้ เพราะเป็นข้าวราคาถูก แต่ที่ผลิตอยู่ได้ก็เพราะโครงการประกันราคาข้าวหรือจำนำ ข้าวของรัฐบาล ซึ่งเป็นการบิดเบือนกลไกตลาด เป็นเหตุผลทางการเมือง ไม่ใช่เหตุผลทาง เศรษฐศาสตร์ เพราะผู้ที่ได้รับประโยชน์ก็คือโรงสี เจ้าของโกดัง มีการลงทุนสร้างโรงสี สร้าง โกดัง เพื่อหาผลประโยชน์จากโครงการนี้โดยตรงเป็นจำนวนมาก

2. ศึกษาองค์ประกอบการจัดการสถานะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอ เมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า พื้นที่ทำกินไม่เชิงของเกษตรกรชาวนา อยู่นอกเขตชลประทาน เกษตรกรชาวนาขาดองค์ความรู้ที่แท้จริงในการทำนา ขาดแหล่งน้ำช่วยเหลือในการเพาะปลูก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ จากการลงพื้นที่พูดคุยกับเกษตรกรชาวนาทำให้ได้ข้อมูลว่าพื้นที่ที่อยู่ในเขต อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1 และวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบ พบว่า

“ส่วนใหญ่จะเป็นของนายทุนที่อยู่ในเมือง และเป็นของคนต่างถิ่น จึงทำให้ผู้เช่าพื้นที่ ไม่สามารถที่จะดำเนินการด้านผืนนาได้มากนักจึงเป็นข้อจำกัดสำหรับเกษตรกร จากพื้นที่ในเขต อำเภอเมืองสุพรรณบุรีส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง ในอดีตชลประทานจะมี โครงการช่วยเหลือประชาชนในการจัดหาแหล่งน้ำ และส่งน้ำให้เกษตรกรชาวนาในการทำนา ทำสวน ฯ ในพื้นที่ที่ขาดน้ำ ส่วนพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังจะมีบ่อน้ำเพื่อทำการเกษตรในช่วงฤดู แล้ง ปัจจุบันพื้นที่ทำการเกษตรในพื้นที่ราบลุ่ม และเขตพื้นที่มีระบบชลประทานเข้าถึง ทำให้เห็น สภาพของความเหลื่อมล้ำของเกษตรกรชาวนาในการทำนา เกษตรกรชาวนาที่อยู่ในเขตที่ระบบ

ชลประทานเข้าถึงหรือเกษตรกรชาวนาสามารถผันน้ำจากระบบชลประทานมาทำนาได้ ก็จะสามารถทำนาได้ 2-3 ครั้ง ส่วนเกษตรกรชาวนาที่อยู่ในที่ราบลุ่ม ระบบชลประทานเข้าไม่ถึง บ่อน้ำในอดีตก็ไม่มี น้ำก็ต้องรอน้ำฝนหรือฤดูน้ำหลาก จึงเกิดความที่ไม่เหมือนกันของเกษตรกรชาวนา จากอดีตเกษตรกรชาวนาใช้ วัว ควาย เป็นตัวช่วยในการทำนาจนเสร็จสิ้นกระบวนการข้าวออกมาเป็นเม็ด แต่ปัจจุบันความเจริญด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเข้ามา ทำให้สภาพต่างๆ วัว ควาย นั้นหายไปกลับมีเครื่องทุ่นแรงเข้ามาแทนที่ ตั้งแต่ รถไถนา รถดีดดิน รถเกี่ยวข้าว รถพ่นยา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 3, 2563)

สาเหตุและ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนสร้างค่าใช้จ่ายให้กับเกษตรกรอย่างมาก ย้อนอดีต 60 ปีที่ผ่านมาเกษตรกรชาวนายังไม่ค่อยรู้จักยาฆ่าแมลง ปุ๋ย มากนัก สภาพแวดล้อม เทคโนโลยีเครื่องทุ่นแรง เปลี่ยนไป ปัจจุบันเกษตรกรเองยังไม่สามารถที่จะเดินเท้าเปล่าลงในพื้นนาของตนเองได้เนื่องจาก พื้นดินและน้ำที่มียาฆ่าแมลงที่เป็นอันตรายสะสมอยู่ จากการลงพื้นที่ทราบว่าเกษตรกรชาวนาที่ใช้ยาเคมีในการทำนา โดยการฉีด ทำให้เกษตรกรที่รับจ้างฉีดยา หรือฉีดเองเสียชีวิตจากการแพ้ยาไปเป็นจำนวนมาก จากปัจจัยเหล่านี้ผู้วิจัยมองว่าองค์ความรู้ที่เกษตรกรชาวนาควรที่จะรับรู้ รับทราบควรมาจาก เจ้าหน้าที่การเกษตรเท่านั้น ซึ่งจะสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อลดต้นทุนในการทำนาที่ถูกต้องได้

3. เสนอแนวทางที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการสถานะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ รวมทั้งเกษตรกรชาวนาเอง ต้องร่วมมือกันสร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับการทำงานยุควิถีใหม่ (New normal) ที่จะช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1 และวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบพบว่า

“เกษตรกรชาวนา องค์ความรู้ในเรื่องการทำนาและด้านใช้ยากำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เกษตรกรชาวนาจะต้องรับรู้และนำไปปฏิบัติ นั้น ยังไม่ใช่องค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นระบบได้ เท่าที่เกษตรกรชาวนาทำกันอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น เป็นความรู้ที่ทำตามกันมา เห็นคนอื่นทำก็เลยทำตามกันจะด้วยเหตุผลใดนั้นหาคำตอบไม่ได้ องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวนาต้องเพิ่มบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วยการเข้าถึงเกษตรกรชาวนาให้มากขึ้นเพื่อที่จะได้ดูแลให้ความรู้ นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรชาวนา ร่วมมือกับเกษตรกรชาวนาสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นเพื่อให้เกษตรกรชาวนาพ้นสถานะความยากจนแบบยั่งยืน เกษตรกรชาวนาเกี่ยวกับการทำนาวิถีใหม่ ซึ่งต้องยอมรับว่าข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรชาวนาโดยตรง กลับไม่ถึงเกษตรกรชาวนาทำให้พลาดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถนำมาปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมการทำงานแบบดั้งเดิมให้เป็นการทำงานแบบวิถีใหม่ ซึ่งจะสามารถลดต้นทุนในการทำงานแต่ละครั้งได้มาก ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานต้องยอมรับว่าเกษตรกรชาวนาของประเทศไทย โดยเฉพาะเกษตรกรชาวนาที่ทำนาค่อนข้างที่จะยึดถือความรู้แบบดั้งเดิมซึ่งทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เมื่อระยะเวลาผ่านไป สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมของโลก ดังนั้นการทำงานก็เช่นเดียวกันต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 3, 2563)

สาเหตุดังกล่าวเกษตรกรอำเภอ เกษตรตำบล ซึ่งเป็นองค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวนาโดยตรงกลับไม่ได้ใช้บทบาทหน้าที่ของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรชาวนา ไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่ใช้ในการทำงาน ความรู้ในการเลือกใช้อำนาจจัดศัตรูพืชที่ไม่ทำลายดิน หรือแม้กระทั่งตัวเกษตรกรชาวนาเอง อันที่จริงในการใช้อำนาจจัดศัตรูพืช ควรได้รับความเห็นชอบจาก เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล ก่อนที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ได้ เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายจากสารเคมีที่จะเกิดกับดิน สภาพแวดล้อม ตัวเกษตรกรชาวนาเอง

อภิปรายผล

การทำงานของเกษตรกรชาวนา ที่บอกว่าใน 1 ปี นั้นสามารถทำนาได้ 2-3 ครั้งนั้น จะเป็นจริงเพียงบางพื้นที่ ในพื้นที่ของเกษตรกรชาวนาที่มีระบบชลประทานเข้าถึง ก็จะสามารถทำนาได้ 2-3 ครั้ง ถึงแม้ว่ามีระบบชลประทานแต่น้ำไม่มีก็เป็นความเดือนร้อนของเกษตรกรชาวนา ถ้าพื้นที่ใดเป็นที่ราบลุ่มระบบชลประทานหรือการบริหารจัดการน้ำที่ควบคุมโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นไม่ได้เข้าไปช่วยเหลือ ซึ่งจะสร้างปัญหาให้กับเกษตรกรชาวนาในการทำงานเป็นอย่างมากในช่วงที่ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมทำให้จำเป็นที่ต้องรอน้ำจากธรรมชาติ ซึ่งสภาพพื้นที่ต่างๆ เทียบเคียงกับงานวิจัยของ ชูชิต ชายทวีป ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยสำเร็จของการลดปัญหาความยากจน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการลดปัญหาความยากจนจากงานวิจัยตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011-2014 ที่เป็นปัญหาเรื้อรัง และความยากจนยังถือเป็นวิกฤติที่ทั่วโลกจะต้องร่วมกันแก้ไขเพื่อให้ประชาชนในประเทศของตนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีประชากรยากจนมากกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว เหตุผลประการหนึ่งคือ รัฐมีศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาความยากจนอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพเทียบเคียงกับความต้องการขั้นพื้นฐานของคนจน ซึ่งจากการสังเคราะห์งานวิจัยในช่วงปี ค.ศ. 2011-2014 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการลดปัญหาความยากจนครั้งนี้ การมีส่วนร่วม การกระจายทรัพยากร นโยบาย การขจัดคอร์รัปชัน และการตื่นรู้ของประชาชน ปัจจัยทั้งหมดนี้สามารถนำไปสู่การลดลงของปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนและทำให้เกิดการ “กินดี อยู่ดี มีสุข” (ชูชิต ชายทวีป, 2561)

สำหรับการทำนาส่วนใหญ่จะเป็นของนายทุนที่อยู่ในเมือง และเป็นของคนต่างถิ่น จึงทำให้ผู้เช่าพื้นที่ไม่สามารถที่จะดำเนินการด้านผืนนาได้มากนักจึงเป็นข้อจำกัดสำหรับเกษตรกรจากพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรีส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง ในอดีตชลประทานจะมีโครงการช่วยเหลือประชาชนในการที่จัดหาแหล่งน้ำ และส่งน้ำให้เกษตรกรชาวนาในการทำนา ทำสวน ฯ ในพื้นที่ที่ขาดน้ำ ส่วนพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังจะมีบ่อน้ำเพื่อทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง ปัจจุบันพื้นที่ทำการเกษตรในพื้นที่ราบลุ่ม และเขตพื้นที่มีระบบชลประทานเข้าถึง ทำให้เห็นสภาพของความเหลื่อมล้ำของเกษตรกรชาวนาในการทำนา เกษตรกรชาวนาที่อยู่ในเขตที่ระบบชลประทานเข้าถึงหรือเกษตรกรชาวนาสามารถผันน้ำจากระบบชลประทานมาทำนาได้ ก็จะสามารถทำนาได้ 2-3 ครั้ง ส่วนเกษตรกรชาวนาที่อยู่ในที่ราบลุ่ม ระบบชลประทานเข้าไม่ถึง บ่อน้ำในอดีตก็ไม่มี น้ำก็ต้องรอน้ำฝนหรือฤดูน้ำหลาก จึงเกิดความที่ไม่เหมือนกันของเกษตรกรชาวนา เทียบเคียงกับงานวิจัยของ อรุณโรจน์ หน่อแก้วบุญ และณัฐพล พจนานประเสริฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สองทศวรรษการกระจายรายได้ของชาวนาไทย พบว่า การกระจายรายได้ของชาวนาไทยในสองทศวรรษที่ผ่านมาดีขึ้นหรือเลวลงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จะใช้แนวคิดการเจริญเติบโตที่เอื้อประโยชน์ต่อคนจน (Pro-Poor Growth) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิของครัวเรือนชาวนา ปี 2538/39 และ ปี 2555/56 จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตรของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ผลการวิเคราะห์พบว่า ความเจริญเติบโตของรายได้ของชาวนาเพิ่มสูงขึ้น แต่การเจริญเติบโตดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันสูงขึ้นเช่นกัน กล่าวคือมีเพียงกลุ่มชาวนาในเขตพื้นที่ชลประทานชาวนาที่มีพื้นที่เพาะปลูกขนาดเล็ก และชาวนาในภาคกลางเท่านั้น ที่มีความไม่เท่าเทียมกันลดลง รวมทั้งความเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นไม่ได้เอื้อประโยชน์ต่อชาวนาที่มีฐานะยากจนเลย แต่เอื้อประโยชน์ต่อชาวนาที่มีฐานะร่ำรวยมากกว่า ดังนั้นเพื่อการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นรัฐบาลควรลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะระบบชลประทาน ตลาดกลาง และให้ความรู้เรื่องการผลิตที่มีประสิทธิภาพแก่เกษตรกร เพื่อให้ชาวนาเข้าถึงแหล่งซื้อขายได้โดยตรง และเพิ่มผลิตภาพของผลผลิต (อรุณโรจน์ หน่อแก้วบุญ และณัฐพล พจนานประเสริฐ, 2559)

เกษตรกรชาวนา องค์ความรู้ในเรื่องการทำนาและด้านใช้ยากำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เกษตรกรชาวนาจะต้องรับรู้และนำไปปฏิบัตินั้น ยังไม่ใช่องค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการที่สามารถนำไปใช้อย่างเป็นระบบได้ เท่าที่เกษตรกรชาวนาทำกันอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น เป็นความรู้ที่ทำตามกันมา เห็นคนอื่นทำก็เลยทำตามกันจะด้วยเหตุผลใดนั้นหาคำตอบไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่ใช้ในการทำนา ความรู้ในการเลือกใช้ยากำจัดศัตรูพืชที่ไม่ทำลายดิน หรือแม้กระทั่งตัวเกษตรกรชาวนาเอง อันที่จริงในการใช้ยากำจัดศัตรูพืช ควรได้รับความเห็นชอบจาก เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล ก่อนที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ได้ เทียบเคียงกับงานวิจัยของ เทียบเคียงกับงานวิจัยของ รัชฎาภรณ์ พัฒนะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มมูลค่าข้าวของเกษตรกรตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ตัวแทนเกษตรกร

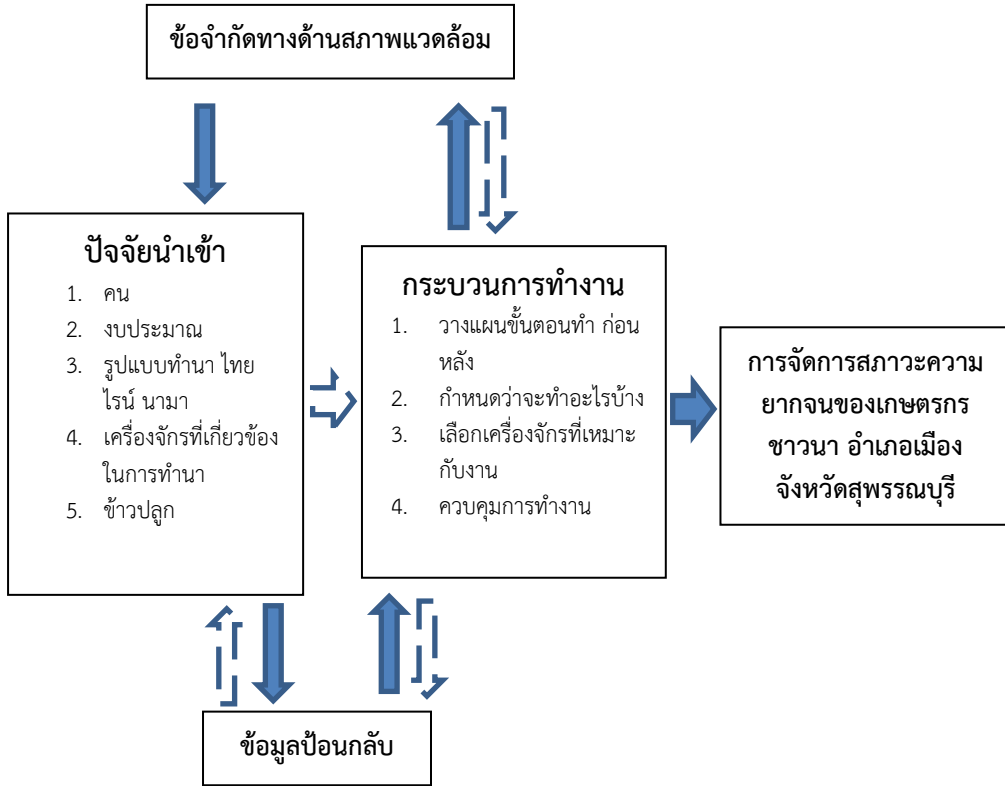

มีความตื่นตัวและภาคภูมิใจที่เห็นผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องพร้อมบรรจุภัณฑ์ ในชื่อ ตราสินค้า “ข้าวกล้องบ้านกว้าง” คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกว้าง เห็นด้วยกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวของเกษตรกรด้วยการผลิตข้าวกล้องอินทรีย์พร้อมบรรจุภัณฑ์ พร้อมทั้งสนับสนุนและประสานงานให้เกิดกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ด้วยเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพช่วยเหลือ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางอื่น ๆ ส่วนนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามให้การสนับสนุนในการส่งเสริมการขายผ่านตลาดออนไลน์ (รัชฎาภรณ์ พัฒนะ, 2562)

ดังนั้นองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ข่ามาแผลง ปุ๋ยเคมี เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ ต้องมีบทบาทในการแนะนำถึงผลดีผลเสียให้กับเกษตรกร สิ่งที่สำคัญ คือ ผลกระทบกับเกษตรกรชาวนาจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมพบว่า เกษตรกรชาวนาภาคกลางสภาพร่างกายทรุดโทรมบางคนถึงกับเดินไม่ได้ บางคนมีปัญหาเรื่องขา บางคนเสียชีวิตเพราะสาเหตุจากสารเคมี ในการใช้สารเคมีฉีดพ่น จะต้องรู้ว่าเวลาใดที่เหมาะสมในการฉีดพ่น เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด ปัจจุบันการทำนายุควิถีใหม่ เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ กรมการข้าวเปิดโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดภาวะโลกร้อนจากการทำนา เรียกโครงการว่า “ไทยไรซ์นามา” (Thai Rice NAMA) เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการทำนา โดยผ่านกระบวนการเทคโนโลยีหรือเทคนิค 4 ป คือ 1 การปรับระดับพื้นที่นาด้วยแสงเลเซอร์ 2 เปียกสลับแห้ง 3 การใช้ปุ๋ยตามค่าการวิเคราะห์ดิน 4 การแปรสภาพฟางข้าวและตอซัง ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นความร่วมมือของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมการข้าว ร่วมกับองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ประจำประเทศไทย และผู้ที่เกี่ยวข้อง เปิดตัวโครงการ Thai Rice NAMA เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาแบบดั้งเดิมไปสู่วิธีการทำนาที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (กรมการข้าว, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ได้องค์ความรู้จากการลงพื้นที่ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า คน งบประมาณ รูปแบบทำนา ไทย ไรน์ นามา เครื่องจักรที่เกี่ยวข้องในการทำนา และข้าวปลูก นำไปสู่กระบวนการทำงานวางแผนขั้นตอนทำ ก่อน หลัง กำหนดว่าจะทำอะไรบ้าง เลือกเครื่องจักรที่เหมาะสมกับงาน และควบคุมการทำงาน โดยนำไปสู่การจัดการสถานะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นนำมาวิเคราะห์ รวมทั้งข้อจำกัดที่ไม่สามารถจะจัดการได้และที่สามารถจัดการได้ กำหนดเป็นรูปแบบโมเดลเพื่อลดสถานะความยากจน โดยใช้องค์ความรู้การทำนาแบบ ไทย ไรซ์ นามา ร่วมกับทฤษฎีการจัดการรูปแบบโมเดลองค์ความรู้ตามวิถีใหม่ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบของการบริหารที่เป็นระบบโดยทั่วไป (Systems format)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พื้นที่ทำการเกษตรของแต่ละตำบลนั้นมีความที่ไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับภูมิประเทศและโครงการของชลประทาน สิ่งเหล่านี้เป็นข้อจำกัดของภาครัฐในการพัฒนาสิ่งที่เป็นปัจจัยในการทำนาให้แก่เกษตรกรชาวนา เช่น ระบบชลประทาน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญพื้นฐานในการทำการเกษตร การลงพื้นที่สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมพบว่า พื้นที่ของเกษตรกรชาวนาบางพื้นที่ไม่มีระบบชลประทานเข้าถึงทำให้เกษตรกรชาวนาต้องช่วยเหลือตัวเองในการหาแหล่งน้ำเข้ามาใช้ในการทำการเกษตร ถ้าพื้นที่ใดขาดแหล่งน้ำก็จะสร้างภาระในการดิ้นรนหาแหล่งน้ำเพื่อความอยู่รอด จากบทความวิจัยสภาพพื้นที่บางแห่งก็มีระบบชลประทานเข้าถึง บางแห่งพื้นที่ทำการเกษตรอยู่นอกเขตระบบชลประทาน นอกจากนี้พื้นที่ทำกินนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการเช่า ซึ่งผู้เช่าก็ไม่สามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงผืนนาตามที่ดินต้องการได้ และสิ่งสำคัญที่สุด คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร องค์ความรู้ที่จะลดภาระกรรม กระบวนการทำนา ที่จะลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตด้วยระบบการทำนายุควิถีใหม่ (New normal) ซึ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับองค์ความรู้จากภาครัฐ เท่าที่ผ่านมาหลายสิบปี องค์การภาครัฐยังให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์

ต่อเกษตรกรชาวนานั้นยังมีน้อย ถ้าความร่วมมือขององค์กรภาครัฐและเกษตรกรชาวนามีมากยิ่งขึ้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะต้องนำไปใช้ควบคู่กับกระบวนการจัดการสมัยใหม่ ได้มีผู้กล่าวไว้ว่า ในทางการบริหารจัดการ ระบบที่สมบูรณ์จะต้องบรรลุถึงหลักเกณฑ์ทางธุรกิจ ซึ่งก็คือเป้าหมาย (Goals) และวัตถุประสงค์ (Objectives) ของธุรกิจ ทรัพยากร ความสัมพันธ์ระหว่างกัน และกระบวนการ ส่วนประกอบของระบบคือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) การป้อนกลับ (Feedback) และสภาพแวดล้อม (Environment) (สมัยศ นาวิการ, 2544) ปัจจัยที่เป็นปัญหาเหล่านี้ก็จะลดน้อยลง ซึ่งจะสามารถลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต จะทำให้เกษตรกรชาวนาพอที่จะพ้นจากสภาวะความยากจนลงได้ ข้อเสนอแนะ เกษตรกรชาวนาของประเทศไทยนับว่าเป็นผู้ที่มีคุณภาพการต่อสังคมโลกและของประเทศอย่างสูง แต่พวกเขาเหล่านี้จะไม่ค่อยเข้าถึงบุคลากรของภาครัฐในการที่จะซักถามหรือปรึกษากระบวนการทำนาที่เป็นประโยชน์ ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงต้องเข้าถึงเกษตรกรชาวนาให้มากขึ้น จนทำให้เกษตรกรชาวนาไว้วางใจ หันมาร่วมมือกันสร้างองค์ความรู้ใหม่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการทำนา ลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียมกัน สาเหตุความยากจนจากปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ภาครัฐควรให้การส่งเสริมความรู้ให้แก่เกษตรกรชาวนา และพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมเพื่อสร้างรายได้และสาเหตุความยากจนจากปัจจัยทางจิตวิทยา ภาครัฐจะต้อง ส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวกันของเกษตรกรชาวนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือกัน และมีอำนาจต่อรองด้านราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิต และเกษตรกรชาวนาควรนำหลักการการจัดการมาปรับใช้กับการดำเนินกิจกรรม (ทำนา) นำหลักการทำนาวิถีใหม่มาปรับใช้กับพื้นที่ทำนาของตนเอง รวมถึงขั้นตอนการเตรียมพื้นที่ที่มีความซับซ้อนและไม่เกินประโยชน์ควรตัดออกไป ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากสภาพการดำเนินการของเกษตรกรชาวนาที่ต้องอาศัยปัจจัยจากธรรมชาติและพึ่งพาตนเองในด้าน น้ำ เหตุเพราะสภาพแวดล้อมไม่ได้เอื้อให้ระบบราชการเข้าถึงในด้านการบริการ ในการวิจัยครั้งต่อไปขอเสนอให้จัดทำกรวิจัย ด้านความร่วมมือของภาครัฐในการให้บริการความต้องการของเกษตรกรชาวนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว. (2564). กรมการข้าวจับมือ GIZ เปิดตัว Thai Rice NAMA ปรับการทำนาวิถีใหม่ เพิ่มผลผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 26 เมษายน 2564 จาก <http://www.ricethailand.go.th/web/index.php/mactivities/10053-giz-thai-rice-nama>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). จังหวัดที่มีผลผลิตข้าวมากที่สุด 10 ลำดับ พ.ศ. 2552-2554. เรียกใช้เมื่อ 26 เมษายน 2563 จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/TopTen/10/T1005/th/th.htm>

- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2562). นพ.ประเวศ' สอน 'กองทัพ' ใช้พลังพลเมือง สู้ภัยมันคง สมัยใหม่-ลดเหลื่อมล้ำ. เรียกใช้เมื่อ 26 เมษายน 2563 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/853051>
- ชูจิต ชายทวีป. (2561). ปัจจัยสำเร็จของการลดปัญหาความยากจน. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 7(1), 118-214.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1. (8 กรกฎาคม 2563). ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. (ชำนาญ ทรงสิทธิ์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 3. (8 กรกฎาคม 2563). ศึกษาองค์ประกอบการจัดการสภาวะความยากจนของเกษตรกรชาวนา อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. (ชำนาญ ทรงสิทธิ์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- รัชฎาภรณ์ พัฒนะ. (2562). แนวทางการเพิ่มมูลค่าข้าวของเกษตรกรตำบลบ้านกร่าง อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 10(3), 89-99.
- ศรุดา สมพอง, และคณะ. (2563). ความเหลื่อมล้ำของเกษตรกรชาวนา อำเภอมือง จังหวัดพะเยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- สมยศ นาวิกการ. (2544). การบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สมหมายการพิมพ์.
- สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2562). สภาพทั่วไปจังหวัดสุพรรณบุรี. เรียกใช้เมื่อ 26 เมษายน 2563 จาก <http://www.suphanburi.go.th/suphan/ProvinceHistory.php>
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2545). ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ข้าวโพร-ข้าวเจ้า ของชาวสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม.
- สุชานุช พันธนียะ. (2562). แนวทางการปฏิรูประบบนโยบายสาธารณะเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: กรณีนโยบายระบบการเงินระดับฐานราก (Microfinance). วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 17(1), 58-74.
- อรุณโรจน์ หน่อแก้วบุญ และณัฐพล พจนานประเสริฐ. (2559). สองทศวรรษการกระจายรายได้ของชาวนาไทย. วารสารเศรษฐกิจธรรมศาสตร์, 34(3), 35-53.
- Creswell, J. W. (2013). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (3rd ed.). Los Angeles, CA: Sage. H61.C73 2013.